

Sygn. akt IV CSK 303/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Budowlano - Instalacyjnego "R." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością we W.

przeciwko Przedsiębiorstwu Uzdrowisko C. Spółce Akcyjnej w C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej

w dniu 19 stycznia 2012 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 stycznia 2011 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 14 lipca 2008 r. oddalił powództwo Przedsiębiorstwa Instalacyjnego R. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością we W. przeciwko Przedsiębiorstwu Uzdrowskiemu C. spółce akcyjnej w C. o zapłatę kwoty 353.820,28 zł tytułem wynagrodzenia za zakup i montaż drzwi ogniotrwałych oraz wykonanie określonych robót demontażowych związanych z realizacją umowy stron z dnia 4 listopada 2008 r.

Sąd Apelacyjny wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Okręgowego, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia faktyczne i ich ocenę prawną.

W dniu 4 listopada 2008 r. strony zawarły - w wyniku przetargu przeprowadzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. Nr 19, poz. 177 ze zm.; dalej: „u.p.z.p.”) - umowę nr 40/T/2008, na podstawie której powódka zobowiązała się wykonać nadbudowę budynku kinezyterapii Szpitala Uzdrowskiego w C., a pozwana zapłacić wynagrodzenie ryczałtowe. W pierwszym etapie robót przewidziano przebudowę i modernizację zabytkowego szpitala w terminie do 24 kwietnia 2009 r. za wynagrodzeniem w kwocie 2.027.338,04 zł netto (2.473.352,41 zł brutto), w drugim – nadbudowę budynku, wykonanie zasilania oraz modernizację rozdzielni głównej w terminie do 24 lipca 2009 r. za wynagrodzeniem 9.602.341,36 zł netto (11.714.856,45 zł brutto).

Strony uzgodniły, że w razie jakichkolwiek wątpliwości co do przedmiotu umowy i zakresu obowiązków wykonawcy, będzie on zobowiązany do wykonania wszystkich czynności, prac i robót, jakie są niezbędne do prawidłowego i terminowego wykonania zadania (§ 2 ust. 2 umowy). Niezależnie od tego, powódka mogła wystąpić o zgodę na wykonanie robót dodatkowych, których nie można było przewidzieć na etapie projektowania i których konieczność powstała po dokonaniu odkrywki; rozpoczęcie takich prac mogło nastąpić po podpisaniu przez strony protokołu konieczności oraz umowy na wykonanie robót dodatkowych (§ 4 ust. 4).

W dniu 25 marca 2009 r. strony podpisały aneks nr 1 do powyższej umowy, w której zmieniły wysokość wynagrodzenia na kwoty: 2.090.929,71 zł netto

(2.550.934,25 zł brutto) za pierwszy etap oraz 9.538.749,69 zł netto (11.637.274,62 zł brutto) za drugi etap.

W toku realizacji inwestycji pozwana zrezygnowała z części prac objętych umową, m.in. z rozbiórki stropu w zamian za wykonanie innych robót, w tym obudowy pionów kanalizacyjnych i stropu na balkonach, wymianę płytek na pierwszym piętrze, częściową wymianę wykładzin oraz wykonanie posadzki na grubszej podbudowie. Zakwestionowała natomiast wynagrodzenie za demontaż instalacji oraz zakup i montaż drzwi przeciwpożarowych, w związku z czym powódka wystawiła z tego tytułu nową fakturę na niższą kwotę. Ostatecznie pozwana zapłaciła powódce wynagrodzenie za wykonanie prac przewidzianych w umowie nr 40/T/2008 w kwocie 14.183.249,56 zł, po potrąceniu 316.301,13 zł tytułem kary umownej. Zasadność tego potrącenia jest przedmiotem odrębnego procesu sądowego pomiędzy stronami.

W dniu 21 sierpnia 2009 r. strony zawarły odrębną umowę o roboty dodatkowe, nr 51/T/2009, na podstawie której powódka zobowiązała się wykonać pasaż pieszy i wymiany luksferów na okna PCV. Pozwana uiściła wynagrodzenie z tego tytułu w całości.

Sąd Apelacyjny - opierając się na powyższych ustaleniach – uznał, że wynagrodzenie, którego domaga się powódka, zostało jej wypłacone w ramach rozliczenia umowy nr 40/T/2008. Roboty objęte żądaniem pozwu mieściły się w zakresie tej umowy; były one - zgodnie z § 2 ust. 2 umowy - niezbędne do prawidłowego jej wykonania.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 k.p.c., powódka wniosła o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i zasądzenie na jej rzecz od pozwanej kwoty 353.820,28 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej zarzuciła błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie: art. 65 § 2 k.c. w związku z treścią protokołów narad stron oraz 72 kosztorysów na roboty zaniechane, zamienne i dodatkowe, art. 4 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 4 września 2008 r. o zmianie ustawy Prawo zamówień

publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 171, poz. 1058) w związku z art. 140 § 1 i 3, art. 144 § 1 i art. 67 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 113, poz. 759 ze zm.) w związku z art. 647 i art. 405 k.c. w związku z art. 410 § 2 i art. 649 k.c.

Drugą podstawę kasacyjną wypełniła zarzutami naruszenia: art. 217 § 1 i 2 w związku z art. 278 § 1 i art. 382 k.p.c.; art. 217 § 1 i 2 w związku z art. 479¹² § 1 i art. 381 k.p.c.; art. 378 § 1 w związku z art. 382 k.p.c.; art. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w związku z art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty podniesione w ramach przytoczonych podstaw kasacyjnych oparte zostały na założeniu, że w przypadku dokonania przez strony zmiany treści umowy zawartej w wyniku udzielenia zamówienia publicznego, dokonanej wbrew postanowieniom art. 144 ust. 1 i 2 u.p.z.p. w brzmieniu określonym przez ustawę z dnia 4 września 2008 r. i wykonania robót budowlanych uzgodnionych przez strony w ramach nieważnej zmiany umowy, ich rozliczenie powinno nastąpić – czego nie uwzględnił Sąd Apelacyjny - w oparciu o przepisy o nienależnym świadczeniu.

W związku z taką konstrukcją zarzutów należy zauważyć, że u podstaw zaskarżonego wyroku legło jednoznaczne ustalenie, iż prace, za które powódka domagała się w procesie niniejszym wynagrodzenia, wykonane zostały w ramach umowy zawartej przez strony w dniu 4 listopada 2008 r. nr 40/T/2008 w jej niezmienionym kształcie. Próba podważenia tego ustalenia przy pomocy zarzutu naruszenia art. 65 § 2 k.c. w wyniku dokonania przez Sąd Apelacyjny wadliwej wykładni protokołów narad stron odbytych w trakcie wykonywania umowy oraz 72 kosztorysów na roboty zaniechane, dodatkowe i zamienne nie mogła wywrzeć zamierzonego skutku.

Celem procesu wykładni jest - w wypadku umów - odtworzenie znaczenia, jakie obie strony nadawały składanemu oświadczeniu woli w momencie jego wyrażania. Przedmiotem tak rozumianej wykładni może być zatem oświadczenia woli konstytuujące umowę, które zostały wyrażone w sposób przewidziany w art. 60 k.c. Stwierdzenie, czy określone oświadczenie woli zostało złożone i jaka jest jego treść pozostaje w sferze ustaleń faktycznych. Z ustaleń Sądu Apelacyjnego

wynika zaś w sposób nie budzący wątpliwości, że wskazane przez skarżącą dokumenty, odzwierciedlające nieformalne robocze spotkania stron, nie zawierają oświadczeń woli zmiany treści wiążącej strony umowy. Sąd Apelacyjny wniosek ten szeroko uargumentował, wskazując na klauzulę interpretacyjną zawartą w § 2 ust. 2 umowy oraz działania stron podejmowane w sytuacji, kiedy dostrzegały konieczność wykonania robót nie objętych pierwotną umową (zawarcie aneksu nr 1, przygotowanie aneksu nr 2 przewidującego wykonanie robót dodatkowych za dotychczasowym wynagrodzeniem, zawarcie odrębnej umowy nr 51/T/2009). Ewentualne skuteczne zakwestionowanie trafności ustalenia, że wzmiankowane protokoły i kosztorysy nie wyrażają woli stron dokonania zmiany treści umowy nr 40/T/2008 wymagało podniesienia zarzutu naruszenia art. 60 k.c., czego skarżąca nie uczyniła.

W świetle dokonanego przez Sąd Apelacyjny w sposób wiążący ustalenia, że dochodzone przez powódkę wynagrodzenie dotyczy prac mieszczących się w pierwotnym zakresie świadczenia powoda, dookreślonym w § 2 ust. 2 umowy, zbędne było przeprowadzanie zawnioskowanego przez skarżącą dowodu opinii biegłego sądowego oraz opinii prywatnej biegłego C. K. na okoliczność rozliczenia całości robót wykonanych w ramach umowy nr 40/T/2008 i robót dodatkowych nie objętych tą umową, ani umową nr 51/T/2009. Arytmetyczne zsumowanie wypłaconych powódce kwot z tytułu należnego jej wynagrodzenia ryczałtowego za roboty wykonane w ramach pierwotnej umowy nie wymagało wiadomości specjalnych. Skarżąca nie kwestionowała zresztą wyniku tej nieskomplikowanej operacji rachunkowej, ale przyjęła do jej przeprowadzenia zasadę, opartą na ocenie zastrzeżonej dla sądu. Z tych względów zarzuty naruszenia art. 217 § 1 i 2 w powiązaniu z art. 278 § 1, art. 382, art. 479¹² § 1 i art. 381 k.p.c. nie zasługiwały na uwzględnienie.

Oczywiście chybiony okazał się zarzut naruszenia art. 2 w związku z art. 45 ust. Konstytucji w związku z art. 365 § 1 i art. 366 k.p.c. Według skarżącej, naruszenie wymienionych przepisów polegało na uznaniu, że w rozpoznawanej sprawie strony nie dokonały zmiany umowy nr 40/T/2008, podczas gdy Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 22 lutego 2011 r. sprawie [...] pomiędzy tymi samymi stronami przyjął, że strony dokonały takiej zmiany, a pozwana, oprócz kwoty

potrąconej, nie zapłaciła powódce całego należnego jej wynagrodzenia. Formułując powyższy zarzut skarżąca zupełnie pominęła przesłanki związania sądu orzekającego prawomocnym orzeczeniem sądu w innej sprawie (art. 365 k.p.c.) oraz powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.). Wystarczy zatem zauważyć, że wyrok w sprawie [...], w której powódka domagała się zasądzenia od pozwanej wynagrodzenia przewidzianego w umowie nr 40/T/2008 w części objętej zarzutem potrącenia oraz poniesionymi dodatkowymi kosztami wykonywania prac w godzinach nadliczbowych oraz w soboty i w dni wolne od pracy, zapadł po wydaniu zaskarżonego wyroku.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że zarzuty skargi kasacyjnej wskazujące na błędną wykładnię lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, nie mogą stanowić płaszczyzny do polemiki ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji (zob. m.in. postanowienia: z 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, niepubl.; z 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06, niepubl.). Oznacza to, że w zakresie, w jakim wskazany w skardze kasacyjnej stan faktyczny pozostaje odmienny od tego, który ustalił Sąd Apelacyjny, wywody skarżącej oraz podniesione przez nią zarzuty naruszenia prawa materialnego, oparte na tym wadliwym założeniu, są bezprzedmiotowe.

Skoro ustalony w rozpoznawanej sprawie stan faktyczny nie dawał podstaw do zastosowania wskazanych przez skarżącą przepisów ustawy Prawo zamówień publicznych, ani przepisów kodeksu cywilnego o nienależnym świadczeniu, zarzut ich naruszenia okazał się bezskuteczny. Prezentując takie stanowisko Sąd Apelacyjny nie naruszył również art. 378 § 1 w związku z art. 382 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ orzekł, jak w sentencji.